

Zenekarban nagyon jól érzem magam...
beszélgetés Varga Tamás csellóművésszel

Varga Tamás 1969-ben született. Karrierje itthon biztatóan indult, 1998-ban pedig külföldre tette át székhelyét. Két éve a világ egyik legjobb zenekaraként számontartott Bécsi Filharmonikusok szólócsellistája. Ilyen elismerés nem jut gyakran hazánkfiának, noha számos zenekarban ülnek magyarok, akik mindenütt elismert és keresett tagjai a zenésztársadalomnak. Bécsben vezéralaknak lenni mégis egészen más, ritka kitüntetés. Varga Tamás nyugodt, kiegyensúlyozott ember. Gyönyörű csellóhangja, intelligens és elegáns muzikalitása nagyszerűen illeszkedik a "Bécsiek" évszázadok hagyományai által csiszolt stílusához. A tavalyi bécsi újévi koncerten hallhattuk szólózni is a televízióban. Azoknak a magyaroknak viszonylag szűk köréhez tartozik, akikre bizton és méltán mondhatjuk: öregbítik hírnevünket.

– *Én mikor megismertelek a Zeneakadémián, már elismert csellista voltál, versenygyőzelmekkel a hátad mögött. Idáig azonban el is kell jutni...*

– 1976-ban Kovács Ildikónál kezdtem csellózni, 1983-1987 között a pesti Konziban Kertész Ottóhoz jártam, az ő növendékeként nyertem első díjat Kecskeméten az országos szakközépiskolás versenyen 1984-ben és 1987-ben. 1987-től 1992-ig a Zeneakadémián Mező László volt a tanárom, de rengeteget jártam Rados Ferenchez és Kurtág Györgyhez is. Ők afféle "gurunak" számítottak.

– *Zenekari tapasztalatban már itthon sem volt hiány, noha szólóztál is sokat.*

– Szólistaként koncerteztem minden nagyobb zenekarral, az Operában szólamvezető voltam 1994-1998 között, a Rádiózenekar szólócsellistája voltam 1996-tól 1998-ig.

– *Hogy jutott eszedbe, hogy Bécsbe menj? Véletlenül hallottál a próbajátékról, hívtak, netán már gyerekkorodban is erről álmodtál?*

– Bécs mindig izgatott, a hagyományok miatt is. A zenekar nagyon jó és egyidejűleg lehet operát és szimfonikus zenét is játszani. Ismerősök szóltak, hogy lesz próbajáték, hivatalosan jelentkeztem és végül én kaptam meg az állást.

– *Versenygyőzelmek után talán inkább mindenki azt várta, hogy szólistaként futsz be, bár Magyarországon is sok kamara-produkcióban vettél részt, évekig tagja voltál a Forrás Kamarazenei Műhelynek. Nem is gondoltál a szólista pályára, vagy csak ez olyan lehetőség volt, amit nem volt szíved visszautasítani? A zenekari munka mellett jut-e időd kamarázásra, szólózásra?*

– A Forrást még 1993-ban alapítottuk, nagyon szerettem csinálni. Azért kamarazenelek Bécsben is, szólózom is időnként, de a szólista pálya már nem vonz annyira. Túl sok utazással jár, és a hotelszobákban mindig rámtör a hontalanság érzése. Zenekarban nagyon jól érzem magam, ott is remekül lehet muzsikálni, pláne, ha egy ilyen zenekarban van az ember. Az Operában így is estéről estére szólózom.

– *A Bécsi Filharmonikusok nem csak az újévi koncertekkel vívtak ki maguknak világhírnevet, nagy tradíciójú, kiváló együttes. A közelmúltban elhunyt Simon Albert egyszer azt nyilatkozta, nem hisz a zenekarok megváltoztathatóságában, nevelhetőségében. A bécsieknek mindenesetre évek óta nincs vezető karmestere, azzal dolgoznak, akivel akarnak. Mennyire tudja formálni egy néhány próbára megjelenő karmester a zenekart, a hangzást, stílust? Vagy a zenekar formálja a karmestert?*

– Nincs vezető dirigens, de rendszeresen visszatérő vendégkarmesterekkel dolgozunk. Ez persze nem olyan, mint egy állandóan ott lévő vezető karmester, de azért ők is el tudnak érni komoly dolgokat a

zenekarral. Az is sokat számít, hogy sok rövid turné van, ahol egy-egy műsort öt-hatszor eljárszunk, ami nagyon jó összeérési lehetőséget hordoz magában.

– *Gondolom Titeket is foglalkoztat az egyik legújabb hír, miszerint a politika beleszólhat a zenekar életébe. Haider és a Szabadság Párt hatalomra kerülése ellen tiltakozva a milánói Scala újévi koncertet szervez, s már számos világnagyságot megnyertek az ügynek, s az előrehaladott tárgyalások alapján könnyen elképzelhető, hogy a televízió-társaságok 2001-től a bécsi helyett a milánói újévi koncertet közvetítik majd világszerte.*

– Ami persze a zenekarnak óriási presztízs- és hosszútávon talán anyagi veszteséget jelentene. Nem tudom, mennyire kell ebben a kérdésben nekem állást foglalni, egy kicsit kiszolgáltatottnak érezzük magunkat. Mi muzsikálunk, tesszük a dolgunkat, függetlenek vagyunk, nem jó érzés, hogy ebbe kívülről beleszólhatnak. Az "ellenlábásoknak" részben biztosan igazuk van, hiszen ez egy osztrák zenekar, de mi nem politizálunk. Az tény, hogy az újévi koncert rettentően fontos, azért is van annyi japán és egyéb külföldi az Operában és a hangversenyeinken, mert az újévi koncert egyenesben megy a TV-kben az egész világon. Mikor idejöttem, nekem is elsősorban ez jelentette Bécsset, és mindenki azt kérdezte tőlem, hogy akkor majd látnak-e a TV-ben újévkor. Persze tudom, hogy a Bécsi Filharmonikusok sokkal több, mint az újévi koncert, de azért az mégiscsak fontos, a hír ezért foglalkoztat minket, de tenni sokmindent nem tudunk.

– *Sokan állítják (valószínűleg nem alap nélkül), hogy a Zeneakadémia színvonalát a legnagyobb hírnű külföldi intézmények sem múlják felül, tehát a külföldi nagyzenekarok sem válogathatnak jobb anyagból, mint honi szimfonikusaink. Mi lehet mégis a külföldiek titka, merthogy feltételezem, nem csupán a "szomszéd fűje zöldébb" effektusról van szó?*

– Egyrészt talán a különböző zenei stílusoknak a pontosabb, differenciáltabb megformálása az, ami nagyon fontos szerepet játszik, ezen a téren a bécsiek is igen komolyan szelektálnak a próbajátékokon. A másik legfontosabb dolog a munkamorál, ami itt egészen más. Sajnos megesett, hogy valakit azért kellett a próbaév végén elküldeni, mert emberileg alkalmatlannak találtattott, bár hangszeres tudásban nem volt hiány.

– *Mennyire érzed munkának, s mennyire mindennapi felüdülésnek a kinti életet? Közel vagy ugyan, de a közeg – gondolom – mégis idegen. Hamar megszoktad?*

– Jól érzem magam, a város nem is annyira más, mint azt az ember az egy-kétnapos látogatásokon gondolná. A munkám jó, kollégáim – úgy érzem – befogadtak, a német nyelvvel pedig nem állok rosszul. Jól ki tudom fejezni magam, bár hibákat azért még ejtek jócskán.

– *Hamar befogadtak, nem volt berzenkedés korod és külföldiséged miatt?*

– Berzenkedésről szó sem lehetett, hiszen 25 fős zsűri választott ki, és ezt a döntést a kollégák teljes mértékben elfogadják, hiszen a zsűriben is zenekari zenészek, a kollégák ülnek. Korom nem zavarhatott, hiszen annyira nem voltam már fiatal, huszonkilencévesen kerültem ki. Sok a cseh, szlovák, magyarok is vagyunk egyaránt, vannak zenekari tagok Ausztráliából, Kanadából, Franciaországból, Németországból is, de persze a többség osztrák.

– *Volt-e olyan karmester- vagy koncertélményed, ami kiemelkedett a többi közül?*

– Számomra eddig a legjobb koncert Sir Simon Rattle-lel volt Mahler 2. szimfóniája Londonban, a Promenade koncertek keretében. Rattle fantasztikus átéléssel vezényel, a darab lélegzik, "mozog" a keze alatt, nincs szűkös keretek közé szorítva. Ehhez még hozzájött a "Prom" közönsége, ahol az igazi "fan"-ek állnak (!) a színpadhoz a legközelebb (a földszinten mindenki áll és az egész Royal Albert Hall zsúfolásig tele van). Itt világosan látszott, milyen erős az egymásrahatás a közönség és a zenekar

(vagy bármilyen előadóművész) között, mindkét irányban. A zenekart fantasztikusan doppingolta a helyszín, és ezt aztán valószínűleg a karmester is megérezte.

– *Milyen egy normális napirended? Egyáltalán mennyi próba van egy koncertre és hány koncert van évente?*

– Az opera nagyon sűrű évi 300 előadással és 100 próbával. A filharmonikusoknál változó, egy műsor általában négy próbával megy, minimum kétszer, de ha turné van utána, akkor még három-hatszor eljártsszuk ugyanazt a programot. Szinte soha nincs három szolgálatom egy napra (vagyis két próba és egy előadás, vagy három próba), a dupla szolgálat sem túl gyakori, szabadnap pedig mindig akad itt-ott.

– *Nagyon-nagyon sokan elégedettek lennének ezzel a lehetőséggel. Te csinálnád ezt egész életedben, vagy valamikor majd váltani kell? Mik a terveid a jövőre, akár a zenekar nélkül, akár amellel? Van-e esély arra, hogy mint szóló első csellistát egyszer valóban szólistaként láthassunk a Bécsi Filharmonikusokkal?*

– Egyelőre úgy hiszem, hogy még igen sok évig itt maradok a zenekarban, mellette talán még a tanításba fogok belekezdeni. Kamarázni szoktam, a szólózáshoz még azt hiszem el kell telnie egy kis időnek, amíg itt is elkezdenek hívogatni. Igaz, hogy már most februárban nagy megtiszteltetés ért, mert a Bécsi Filharmonikusokkal Beethoven Hármaversenyében szólistaként kaptam feladatot. Két hangverseny volt Bécsben a Musikvereinban, három Spanyolországban, Sinopoli vezényelt, a hegedűszólót Volkhard Steude, az egyik koncertmesterünk, a zongoristástímet egy fiatal bécsi, bizonyos Gottlieb Wallisch játszotta. A koncert fantasztikus élmény volt.

– *Bár Magyarországon is történt sokféle kísérlet kiváló zenekarok létrehozására, legtöbbjük előbb-utóbb megbukni látszik, s úgy tűnik, csak áhítozunk a külföldi mintára létező, hosszútávon is minőségi zenekarok meghonosítására. Van orvosság? Ha igen, hol keresendő?*

– Nem tudom, nem látok a színpalak mögé, hogy melyik zenekar miért vagy éppen miért nem működik. Nem biztos, hogy a mi bécsi működési rendszerünk máshol is életképes lenne.

– *Szólistaként, kamarazenészként és zenekari zenészként egyaránt rengeteg tapasztalatot szereztél. Átadod valamikor? Fogsz-e tanítani?*

– Ha megfelelő állást kapok, akkor igen.

– *Itt most arra is gondoltam, hogy ha valahol Magyarországon egy, a külföldön már sokhelyütt működő főiskolai zenekari szakokhoz hasonló képzés beindulna, részt vállalnál-e az oktatásban? Egyáltalán, segíthet az ilyesmi?*

– A zenekari szak biztos jó dolog, sok mindent át lehet adni ezen a téren is, bár a legfontosabb lenne olyan iskolai zenekarokat létrehozni, ahová az emberek érdeklődéssel jönnek, és esetleg a szólampróbákat is zenekari zenészek tartanák, mint például a nemzetközi erőkből álló Mahler Ifjúsági Zenekarban. Magyarországra egyébként csak kurzus-jelleggel tudnék menni, hiszen nekem most itt van az otthonom, és munka van elég, de kurzusra mindig lehetne időt találni. Azért kicsit néha fáj, hogy kiestem az otthoni körforgásból, koncertezni bármikor nagyon szívesen hazamennék.

Ittzés Tamás

(megjelent az AUDIO c. lapban 2000-ben)